

Oikeudellinen elämä

EDUSKUNTA PÄÄTTI 4.6. jatkaa väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi säädetyin lain, ns. rajaturvallisuuslain tai käännytyslain, voimassaoloaikaa. Huolimatta siitä, että asiantuntijoiden arviot lain vastakkaisuudesta kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ehdottomien normien kanssa eivät muuttuneet, ja esimerkiksi oikeuskansleri huomautti kynnyksen lain jatkamiseen olevan nyt jopa korkeammalla kuin sitä ensimmäistä kertaa säädettäessä, ei lain sisältöön tehty mitään muutoksia. Perustuslakivaliokunta antoi hallintovaliokunnalle tehtäväksi muun muassa selvittää eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien riittävyttä lain käyttöönotossa, mutta hallintovaliokunta ei esittänyt muutoksia jo voimassa olevaan menettelyyn, jossa eduskunnalla on valiokuntien kautta vain jälkikäteinen tiedonsaantioikeus tehdystä päätöksestä ja mahdollisuus antaa lausuntoja tai mietintö. Alun perin vuoden voimassa olevan lain voimassaolo olisi päätynyt 22.7. Lakia jatkettiin nyt vuoden 2026 loppuun, eli pidemmän jakson kuin minkä laki oli ensimmäisellä kerralla voimassa.

* * *

EHDOTUS HALLITUKSEN esitykseksi poliisin ja Maahanmuuttoviraston rekistereihin tallennettuja biometrisiä tietoja koskevan sääntelyn muuttamiseksi oli lausuntokierroksella alkukeväästä. Poliisin henkilötietolain, maahanmuuttohallinnon henkilötietolain ja ulkomaalaislain säännöksiä biometristen tietojen käsittelystä ehdotettiin muutettavaksi siten, että tietoja olisi mahdollista käyttää nykyis-

tä laajemmin muuhun kuin niiden alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Ehdotuksen perusteella poliisi ja useat muut turvallisuusviranomaiset saisivat käyttää kaikkien yli 12-vuotiaiden henkilöasiakirjoja varten kerättyjen rekisterien sormenjälkiä ja biometrisiä kasvokuvia useiden rikosten tutkimisessa, paljastamisessa ja estämisessä, sekä vaaran torjumiseksi ja rajatusti jopa henkilöiden tunnistamiseksi lainvalvontatehtävissä. Pyyntö henkilötietojen vertailusta tehtäisiin keskusrikospoliisille, joka suorittaisi vertailun tietokantaan. Tuloksia saataisiin hyödyntää laajasti eri viranomaisissa. Menettelyyn ei ehdotuksen mukaan tulisi ulkopuolista tuomioistuimen lupaprosessia tai jälkikäteisvalvontaa. Aikataulusuunnitelman mukaan lakiesitys annetaan viikolla 35 eli elokuussa.

Ehdotuksen saama lausuntopalaute oli hyvin kriittistä. Erityisesti huomiota kiinnitettiin välttämättömyyteen ja oikeasuhtaisuuteen: poliisi saisi esitysten mukaan pääsyn yli neljän miljoonan henkilön biometrisiin tietoihin, ja rikostapauksien yhteydessä hakuja tietokannasta tehtäessä vertailussa olisivat mukana kaikki tietokannoissa olevat. Esimerkiksi Amnesty huomautti, että esitysluonnoksessa esitetyn perusteella tulee vaikutelma, että rikosten estäminen, paljastaminen ja selvittäminen tehostuisivat tai kansallinen turvallisuus paranisi niin oleellisesti, että kaikkien ihmisten tallennettuja biometrisiä tietoja tulisi päästä hyödyntämään.

Kansalaisjärjestöt ilmaisivat myös huolensa siitä yleisemmästä kehityksestä, johon Suomessa ollaan menossa. Electronic Frontier Finland Effi katsoi, että esitys muodostavaa va-

kavan riskin massavalvonnan ja yksityisyyden suojan heikkenemiselle. Demla puolestaan piti huolestuttavana, mikäli Suomessa ollaan päättymässä tilanteeseen, jossa kansallisella turvallisuudella tai rikostorjunnalla voidaan perustella melkein mitä vain viranomaisten toimivaltuuksien kasvattamista.

Kiinnostava kuriositeetti on, että tämä kansalaisten yksityisyydensuojaan voimakkaasti puuttuva ja viranomaisten toimivaltuuksia merkittävästi kasvattava ehdotus toteuttaa *Petteri Orpon* hallitusohjelman kokonaisuutta, joka on otsikoitu ”Turvallinen ja kriisinkestävä oikeusvaltio”. On kuitenkin huomattava, että Orpon hallitus ei ole yksin asialla. Myös esimerkiksi nykyistä rajavartiolaiton 16 a §:ää, jonka nojalla valtioneuvosto on voinut yksinomaisella päätöksellään ilman minkäänlaista eduskunnalle varattua roolia sulkea itärajan ties kuinka pitkäksi aikaa, perusteltiin aikanaan *Sanna Marinin* hallituksen ohjelman kohdalla ”Turvallinen oikeusvaltio Suomi”.

Voinemme siis päätellä, että mikäli hallitusohjelmassa mainitaan jatkossa sana ”oikeusvaltio”, kannattaa olla hyvin huolissaan.

* * *

OIKEUSKANSLERIN VALINTAPROSESSI on puhututtanut paljon juristipiireissä, koska hakuprosessi on julkinen ja saanut osakseen paljon mediahuomiota. On ollut mielenkiintoista seurata spekulointia seuraavasta oikeuskanslerista ja hakijoiden mahdollisuuksien punnintaa, josta monella tuntuu olevan oma vahva mielipide. Rekrytointiprosessi on loppusuoralla ja valinta odottaa Tasavallan presidentin päätöstä.

* * *

OIKEUSAVUSTAJIEN PALKKIOT (110, 120 vai 130 euroa tunnilta), joista korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus ovat antaneet keskenään ristiriitaiset ratkaisut, on ollut kevään kestoaihe. Lakimies-lehden numerossa 2/2025 oli aiheesta mielenkiintoinen oikeustapausanalyysi, ja aiheesta kirjoitettiin myös samaisen numeron pääkirjoituksessa. Tuoreempaan avustajien palkkioihin liittyvänä tapauksena on puhututtanut Vastaamo-tapauksen juristien saamat isot voitot, joita on laskutettu uhrien vakuutusyhtiöiltä.

* * *

ENTINEN SUOMEN Lakimiesliitto siirtyi vihdoin 2020-luvulle, kun siitä tuli virallisesti Juristiliitto – Juristförbundet ry. Liitto muutti nimensä yksimielisesti keskustellen, ilman äänestystä, valtuuskunnan kokouksessa 19.5.2025. Liiton käyttönimenä on ollut Juristiliitto jo syksystä 2022 alkaen, mutta tuolloin valtuuskunnan jarrut saivat torpattua virallisen nimenmuutoksen vain yhdellä äänellä.

* * *

YLIOPISTOJEN VALINTAKOKEET ovat uudistuneet radikaalisti. Kevään 2025 hakukieroksella uutta mallia päästiin kokeilemaan ensimmäistä kertaa käytännössä. Uudessa mallissa valintakokeet tehdään kokonaisuudessaan sähköisesti omalla kannettavalla tietokoneella valvotussa ympäristössä ja yhdellä kokeella voi hakea samanaikaisesti usealle alalle. Valintakokeen G suorittanut hakija voi hakuvalinnoistaan ja valintakoemenestyksestään riippuen päätyä opiskelemaan hallintotieteitä, liikunnan yhteistieteitä, oikeustiedettä, sosiaalitieteitä, viestintätieteitä ja yhteiskuntatieteitä, joka sisältää myös julkisoikeuden. Kokeen yhteisen

osan kesto on kaksi tuntia ja oikeustieteen tai viestintätieteet valinneilla hakijoilla on lisäksi yhden tunnin mittainen eriytetty osio, joka perustuu ennakkomateriaaliin. Oikeus- ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen näkökulmasta tämä on hieno kehityskulku, kun lähtitieteen välisiä kynnyksiä madalletaan. Sen sijaan oikeustieteilijöiden identiteetille tämä voi olla kova kolaus. Juristiliiton julkaisemassa kirjoituksessa (*Janne Laukkanen*: Oikeustieteellisen valintakoe mullistuu 2025 – kuinka kokeeseen tulee valmistautua? 15.4.2025) valintakokeisiin pönttäämistä on osuvasti kuvattu juristeja yhdistäväksi sukupolvikokemukseksi.

Ainakin kevään 2025 oikeustieteen hakijat saivat varmasti osansa pönttäämisestä, koska melkein 200-sivuinen ennakkoaineisto oli luettavissa vain kolmen päivän ajan (YLE: Hakijat järkyttyivät uusista pääsykokeista: oikeustieteen valtava materiaaliäärä julkaistiin kolme päivää ennen koetta 4.6.2025). Ennakkoaineistona oli *Juha Raition*, *Allan Rosaksen* ja *Pekka Pohjankosken* laatima selvitys Oikeusvaltiollisuus Euroopan unionissa ja Suomessa (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:39). Aiemmat oikeustieteen hakijoiden sukupolvet on perinteisesti säästetty alaviitteiltä muutamaa viimeistä vuotta lukuun ottamatta, mutta vuoden 2025 hakijat saivat perehdyttäväkseen valmiiksi pureksimatonta oikeudellista asiatekstiä. Tämän kevään hakijoiden kärsimys ei ehkä ollut yhtä pitkä kuin aiempien sukupolvien, mutta heidän piinansa vaikuttaa olleen aiempia vuosia intensiivisempi. Voisi kuvitella, että tämä shokki on jossain määrin yhdistävä tekijä syksyllä opintojaan aloittaville uunituoreille oikeustieteen ylioppilaille. Toki on perusteltua kysyä, että onko ylipäätään järkevää panna hakijoita ottamaan haltuun vaikeaa oikeudellista tekstiä näin lyhyessä ajassa mahdollisesti jopa yöunien kustannuksella.

* * *

TURUN YLIOPISTON oikeustieteellisen tiedekunnan apulaisprofessori *Daniela Alaattinoðlu* palkittiin kesäkuun alussa arvostetulla Nils Klim -palkinnolla (arvo NOK 500.000/n. 43 000 euroa). Palkinnon myöntää vuosittain Norjan parlamentti yhdelle pohjoismaiselle alle 40-vuotiaalle tutkijalle, joka on saavuttanut huomattavia tieteellisiä ansioita ihmistieteiden (ml. oikeustiede) alalla. Palkintokomitea nosti lausunnossaan esiin muun muassa Alaattinoðlun kyvyn ammentaa ansiokkaasti eri tieteenalojen näkökulmia monimutkaisten oikeus- ja yhteiskuntatieteellisten ilmiöiden tarkasteluun sekä hänen runsaan ja kansainvälisesti korkeatasoisen julkaisutuotantonsa.

Alaattinoðlu on tutkinut useita oikeus- ja yhteiskuntatieteellisiä kysymyksiä liittyen muun muassa sukupuoleen ja oikeuteen. Viime vuonna hän sai myös arvostetun ERC-rahoituksen projektille, jossa tarkastellaan saamelaiden oikeudelliseen osallisuuteen ja osatomuuteen johtavia mekanismeja.

Lisää palkinnosta ja Daniela Alaattinoðlun tutkimustyöstä: <https://holbergprize.org/laureates/daniela-alaattinoglu/>

* * *

YLEISEN OIKEUSTIETEEN professori *Pannu Minkeisen* eläköitymisjuhlat järjestettiin 21.5. Hietsun paviljongissa.

* * *

DEMLAN KEVÄT käynnistyi 15.3. oikeuspoliittisella seminaarilla, jossa keskusteltiin kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksistä. Seminaarissa oli puhujina ja panelisteina niin tutkijoita kuin kansalaisjärjestöjen edustajia.

Seminaarissa erityisesti puhututtivat poliisin mielenosoitusoikeutta kaventavat tulkinnat ja valtiovallan kasvava haluttomuus järjestöjen tukemiseen.

Seminaarissa jaettiin perinteiseen tapaan Oikeudenturvaaja-palkinto. Palkinto myönnettiin asianajaja *Markku Fredmanille*, joka on tunnettu paitsi ammattitaidostaan ja syvällisestä juridisesta osaamisestaan myös kyvystään tarkastella asioita uusista näkökulmista ja rohkeudestaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytäntöjä. Vuoden sisällä hän on saanut oikeuslaitoksen pasmat sekaisin niin kanteellaan avustajien palkkioista kuin poliisin oikeuksista laite-etsintään.

Demlan vuosikokous järjestettiin 10.4. Vuosikokouksen jälkeen oli keskustelutilaisuus, jossa käsiteltiin kansalaisten osallistumisoikeuksia ja -mahdollisuuksia luonto- ja ilmastopolitiikkaan.

Demlan vuosi etenee muun muassa strategiaprosessin ja Amnestyn kanssa tehtävän mielenosoitusoikeuteen keskittyvän yhteistyön merkeissä.

* * *

OIKEUS- JA YHTEISKUNTATIETEELLISEN YHDISTYKSEN vuosikokous pidettiin 26.3. Tieteiden talolla. Vuosikokouksessa uudeksi puheenjohtajaksi valittiin OTM *Laura Sarasoja* ja varapuheenjohtajaksi VTM *Markus Himanen*. Varsinaisiksi jäseniksi valittiin VTM *Nora Fabritius*, VTM *Sanna Haarla*, OTM *Jani Hannonen*, VTT *Tomi Lehtimäki*, OTT *Nea Lepinkäinen* ja YTM, FM *Heini Litmanen*, sekä varajäseniksi VTM *Petri Danielsson*, OTT, HTM, M.Sc. *Majja Helminen* ja VTT *Elsa Saarikomäki*.

Vuosikokouksessa päätettiin myös yhdistyksen jäsenmaksuista, joita paperilehden lopettamisen takia katsottiin tarpeelliseksi päivit-

tää. Uusi jäsenmaksu on 35 euroa, alennettuna 20 euroa. Opiskelijoiden mahdollisuuksia liittyä jäseniksi parannettiin luomalla opiskelijoille oma, 10 euron jäsenmaksuluokka. Kannatus- ja yhdistysjäsenten jäsenmaksu on 120 euroa.

Keväällä lanseerattiin myös uusi tapahtumatyyppi, kun OYY järjesti kaikille avoimen kirjoituspäivän Tieteiden talolla. Tapahtumasta on tarkoitus muodostaa lukukausittain toistuva perinne. Syksyllä järjestettävän kirjoituspäivän lisäksi syyskaudelle on suunnitteilla myös keskustelutilaisuus ympäristöoikeudesta sekä ehdokashaku viiden vuoden välein jaettavan julkaisupalkinnon myöntämiseksi.